

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการผลิตและการนำเสนอรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการผลิตและการนำเสนอรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตไทย ตลอดจนบทบาทและแนวโน้มในอนาคตของรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตไทย โดยเลือกศึกษาเว็บไซต์วิทยุบนอินเทอร์เน็ตที่ถ่ายทอดเสียงควบคู่กับระบบวิทยุกระจายเสียง และรายการวิทยุเฉพาะบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งทั้งหมดผลิตโดยผู้ผลิตรายการวิทยุของไทยหรือสถานีวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทยเท่านั้น โดยสัมภาษณ์และศึกษาจากเว็บไซต์ที่ทำการเผยแพร่ ออกอากาศในขณะนั้น สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

สรุปกระบวนการผลิตและการนำเสนอรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตไทย

จากการวิจัยพบว่า ปัจจุบันสามารถแบ่งลักษณะเว็บไซต์วิทยุบนอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยได้ 4 ประเภทเว็บไซต์ ตามวิธีการเผยแพร่รายการ ดังตารางนี้

ประเภทเว็บไซต์	วัตถุประสงค์ในการเผยแพร่วิทยุบนอินเทอร์เน็ต
1. เว็บไซต์สถานีวิทยุกระจายเสียงบนอินเทอร์เน็ต	- เพิ่มช่องทางบริการและประชาสัมพันธ์สถานี - เป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสาร - ต้องการเป็นผู้นำพัฒนาองค์กรให้ทันกับเทคโนโลยี
2. เว็บไซต์รายการวิทยุกระจายเสียงบนอินเทอร์เน็ต	- ขยายกลุ่มผู้ฟังให้ทั่วโลก
3. เว็บไซต์สถานีวิทยุเฉพาะบนอินเทอร์เน็ต	- เป็นเวทีผลิตและฝึกฝนบุคลากรด้านสื่อสารมวลชนให้มีคุณภาพ - เป็นช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร - เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างสถานีกับผู้ฟัง และผู้ฟังด้วยกันเอง
4. เว็บไซต์วิทยุบนอินเทอร์เน็ตแบบผสม	- เป็นช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ตารางที่ 4 แสดงประเภทเว็บไซต์และวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่วิทยุบนอินเทอร์เน็ต

ปัจจุบันองค์กรผู้ผลิตยังไม่มียุทธศาสตร์นำเสนอรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตเพื่อเป็นธุรกิจหลักขององค์กร เนื่องจากการลงทุนกับธุรกิจอินเทอร์เน็ตยังมีความเสี่ยงในด้านไม่คุ้มทุนและด้านจำนวนผู้รับฟังอีกส่วนหนึ่ง สำหรับเจ้าของสัมปทานสถานีวิทยุกระจายเสียงทุกองค์กรมีความเห็นร่วมกันว่าควรใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่มีอยู่ให้อย่างคุ้มค่า เนื่องจากคลื่นวิทยุมีข้อจำกัดทางคลื่นความถี่ อินเทอร์เน็ตจะเป็นสื่อเสริมวิทยุกระจายเสียงที่มีอยู่ ช่วยขยายโอกาสให้ผู้ฟังสามารถรับฟังทั่วโลก ฉะนั้นการเผยแพร่รายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตจึงมีวัตถุประสงค์หลักเป็นเพื่อเพิ่มช่องทางให้ผู้ผลิตสามารถประชาสัมพันธ์สถานีและรายการได้มากขึ้น พร้อมทั้งให้เป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสาร และยังแสดงถึงพัฒนาการทางเทคโนโลยีขององค์กรด้วย สำหรับผู้ผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงวางนโยบายที่จะให้อินเทอร์เน็ตช่วยขยายรายการให้มีผู้ฟังรู้จักทั่วโลก และพัฒนารายการให้ทันสมัยก้าวทันความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีด้วย สำหรับผู้ผลิตสถานีวิทยุเฉพาะบนอินเทอร์เน็ตเป็นองค์กรทางการศึกษาที่ไม่มีสัมปทานคลื่นวิทยุ จึงมีวัตถุประสงค์ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อเป็นเวทีผลิตและฝึกฝนประสบการณ์ทางวิชาชีพแก่นักศึกษา เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างนักศึกษาและบุคลากรมหาวิทยาลัย พร้อมกับเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ให้สาธารณะด้วย สำหรับผู้ผลิตวิทยุบนอินเทอร์เน็ตแบบผสมซึ่งเป็นองค์กรอิสระที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ความรู้การศึกษาและข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่สังคม แต่เนื่องจากมีช่องทางการผลิตรายการทางวิทยุกระจายเสียงไม่เพียงพอ ดังนั้นจึงต้องการใช้วิทยุบนอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้กระจายสู่สังคมมากขึ้น

สำหรับกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายของสถานีและรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตนั้นจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแต่ละองค์กร ทั้งนี้องค์กรผู้ผลิตเว็บไซต์วิทยุบนอินเทอร์เน็ตทุกประเภทต่างเข้าใจถึงธรรมชาติของสื่ออินเทอร์เน็ตว่าเป็นสื่อที่มีศักยภาพในการเข้าถึงผู้ฟังกว้างขวางและรวดเร็ว จึงสามารถสรุปลักษณะร่วมของกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายบนอินเทอร์เน็ตได้ว่า เป็นกลุ่มผู้ฟังที่สามารถใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตได้ เน้นในระดับวัยรุ่นนักศึกษา วัยทำงาน รวมถึงผู้ฟังในเครือข่ายขององค์กร ซึ่งครอบคลุมถึงผู้ฟังทุกพื้นที่ทั้งต่างจังหวัดและต่างประเทศด้วย

สำหรับรูปแบบรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตสรุปได้ว่า ลักษณะการจัดผังรายการสถานีเหมือนกับสถานีวิทยุกระจายเสียงคือ แบบ Block Programme และ Format Station เว็บไซต์สถานีวิทยุกระจายเสียงบนอินเทอร์เน็ตจะมีจัดผังรายการทั้งสองรูปแบบ สำหรับเว็บไซต์ที่มีรูปแบบ Format Station เป็นสถานีที่ใช้รูปแบบข่าวหรือพูดคุยและสถานีเพลงเป็นหลัก สำหรับเว็บไซต์สถานีวิทยุเฉพาะบนอินเทอร์เน็ตจัดผังแบบ Block Programme นอกจากนี้ยังมีเว็บไซต์ที่

ถ่ายทอดเฉพาะประเภทรายการด้วย โดยเนื้อหารายการจะเป็นเอกลักษณ์เดียวกันตลอดรายการ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์รายการนั้นๆ ได้แก่ เว็บไซต์รายการวิทยุกระจายเสียงบนอินเทอร์เน็ต สำหรับเว็บไซต์วิทยุบนอินเทอร์เน็ตแบบผสมใช้รูปแบบจัดผังสถานีแบบ Block Station พร้อมกับถ่ายทอดรายการเฉพาะประเภทใดประเภทหนึ่งบนเว็บไซต์ด้วย

สำหรับวันเวลาและเวลาออกอากาศรายการนั้น เว็บไซต์วิทยุบนอินเทอร์เน็ตจะถ่ายทอดทั้งรายการสดและรายการบันทึกย้อนหลังขึ้นอยู่กับลักษณะการถ่ายทอดรายการของแต่ละเว็บไซต์ สำหรับรายการสดจะถ่ายทอดสดตามตารางการออกอากาศของสถานีหรือตามวันเวลาถ่ายทอดสดของรายการนั้นๆ สำหรับรายการบันทึกย้อนหลังผู้ฟังสามารถเรียกฟังได้ตลอดเวลาตามต้องการจนกว่ารายการจะเปลี่ยนเป็นเนื้อหาใหม่หรือรายการใหม่ ซึ่งแต่ละเว็บไซต์จะปรับเปลี่ยนแต่ละรายการตามวันและเวลาที่เหมาะสม

ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาเว็บไซต์วิทยุบนอินเทอร์เน็ตจะแตกต่างจากการนำเสนอเนื้อหาผ่านทางสื่อวิทยุกระจายเสียง เนื่องจากวิทยุบนอินเทอร์เน็ตจะใช้คอมพิวเตอร์และข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในการนำเสนอเนื้อหา ดังนั้นองค์กรผู้ผลิตเว็บไซต์วิทยุบนอินเทอร์เน็ตจึงนำศักยภาพที่มีในสื่ออินเทอร์เน็ตมาปรับวิธีการเผยแพร่เนื้อหาข้อมูลข่าวสารและรายการวิทยุบนเว็บไซต์ให้เหมาะสม จากการศึกษาวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบ 2 ส่วน คือ 1. ลักษณะเนื้อหาและการวางรูปแบบเนื้อหา 2. เทคนิคการนำเสนอเนื้อหา

เนื้อหาหลักที่ปรากฏบนเว็บไซต์วิทยุบนอินเทอร์เน็ตทุกประเภท ได้แก่ ความเป็นมาองค์กร ประวัติสถานีหรือรายการ ผังรายการวิทยุและข้อมูลเกี่ยวกับรายการวิทยุ แนะนำนักจัดรายการวิทยุ ข่าว กิจกรรมสถานี รายการวิทยุสดและรายการบันทึกต่างๆ เว็บไซต์เชื่อมโยงต่างๆ นอกจากนี้เนื้อหาที่ปรากฏยังต้องสัมพันธ์กับนโยบายองค์กรและรูปแบบรายการด้วย เว็บไซต์ที่จัดผังสถานีแบบ Block Programme เนื้อหาข้อมูลข่าวสารจะมีความหลากหลายตามไปด้วยโดยจะนำเสนอทั้งข่าวสารความรู้และความบันเทิง สำหรับเว็บไซต์ที่จัดผังสถานีแบบ Format Station จะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวข้องโดยตรงกับรูปแบบหลักของสถานี ส่วนเว็บไซต์เฉพาะประเภทรายการเนื้อหาจะต้องสอดคล้องกับรายการนั้นๆ

ในการวางรูปแบบเนื้อหา ทุกองค์ประกอบจะให้ความสำคัญกับการนำเสนอหน้า Homepage เนื่องจากเป็นหน้าแรกที่ถูกเข้าชมเว็บไซต์จะต้องเปิดชม การออกแบบจึงคำนึงถึงความสวยงาม แสดงความชัดเจนของเนื้อหาสาระและการบริการต่างๆในเว็บไซต์ โดยมีองค์ประกอบหลัก แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1. ชื่อ สัญลักษณ์ประจำองค์กร สถานที่ หรือ รายการวิทยุ และ 2. หัวข้อหรือรูปภาพ เชื่อมโยงไปยังรายละเอียดข้อมูลข่าวสารและรายการวิทยุ ซึ่งลักษณะการจัดวางรูปแบบของหน้า Homepage วิทยุบนอินเทอร์เน็ตมี 2 ลักษณะด้วยกัน คือ การใช้หน้าจอบทิตและแสดงเฉพาะเมนูหลัก และ การใช้หน้าจอบทิตและแบ่งส่วนนำเสนอข้อมูล ส่วนองค์ประกอบอื่นๆของหน้า Homepage ที่แตกต่างกันไปตามลักษณะนโยบายของแต่ละองค์กร เช่น การนำเสนอข่าวสารพิเศษประจำวัน การขอเพลง การระบุตัวเลขผู้เข้ามาชม Homepage แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็น การค้นหาข้อมูลส่วนต่างๆ การลงทะเบียนสมัครสมาชิกเว็บไซต์ โปรแกรมดาวน์โหลดเพื่อรับฟังวิทยุบนอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

ต่อจากหน้า Homepage จะเป็น Web page แสดงรายละเอียดข้อมูลต่างๆ โดยทั่วไป ลักษณะการจัดวางรูปแบบ Web page ใช้แบบหน้าจอบทิตเช่นเดียวกับหน้า Homepage โดยไม่จำกัดประเภทเว็บไซต์วิทยุบนอินเทอร์เน็ต ข้อมูลส่วนสำคัญที่จะต้องมีส่วนในเนื้อหาเว็บไซต์วิทยุบนอินเทอร์เน็ตทุกประเภท ได้แก่ การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับองค์กร ประวัติความเป็นมาของสถานีหรือรายการ วัตถุประสงค์องค์กร โครงสร้างภายในองค์กร เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับรายการวิทยุ ผู้จัดรายการหรือทีมงานรายการวิทยุ ข่าวประชาสัมพันธ์ และ ข่าวกิจกรรมต่างๆขององค์กร สถานีหรือรายการด้วย

องค์ประกอบอื่นๆในส่วน Web page รายละเอียดข้อมูลขึ้นอยู่กับลักษณะและนโยบายองค์กรเช่นกัน เว็บไซต์ที่เป็นองค์กรทางการศึกษาหรือองค์กรรัฐที่มุ่งเผยแพร่ความรู้ข่าวสารทั่วไป จะเน้นนำเสนอเนื้อหาสาระความรู้ในรูปแบบบทความ สำหรับองค์กรที่นำเสนอข่าวสารเป็นหลักจะให้ความสำคัญกับการนำเสนอข่าวสารทันเหตุการณ์ สำหรับเว็บไซต์ที่นำเสนอรูปแบบบันเทิง เช่น รายการเพลง จะเน้นการนำเสนอเนื้อหาข้อมูลเกี่ยวกับเพลงประกอบไปด้วยเรื่องราวข่าวในวงการเพลงหรือศิลปิน บทสัมภาษณ์ศิลปิน แนะนำศิลปินหรืออัลบั้มใหม่ ตารางรายงานอันดับเพลงยอดนิยม เป็นต้น

ด้านเทคนิคการนำเสนอเนื้อหา องค์การต่างๆ ได้ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีของสื่ออินเทอร์เน็ตมาประกอบการนำเสนอเนื้อหาแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การใช้เทคโนโลยีระบบหลายสื่อ และ การใช้เทคโนโลยีสื่อสารสองทาง

การใช้เทคโนโลยีระบบหลายสื่อนอกจากจะเป็นส่วนสำคัญสำหรับการนำเสนอรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตแล้ว ยังช่วยเสริมความน่าสนใจให้กับเว็บไซต์ด้วย ด้วยเทคโนโลยีระบบหลายสื่อที่นำเสนอเนื้อหาได้ทั้งในรูปแบบข้อความและรูปภาพ เสียง และภาพเคลื่อนไหว การทำงานขององค์ประกอบต่างๆ ดังกล่าวนี้อาจต้องทำงานสอดคล้องและส่งเสริมซึ่งกันและกันเพื่อมีประสิทธิภาพในการนำเสนอเนื้อหาของเว็บไซต์นั้น นอกจากข้อความและรูปภาพ หรือตัวอักษร และภาพเคลื่อนไหวต่างๆ ที่ใช้ประกอบการนำเสนอเนื้อหามากที่สุดแล้ว ยังใช้เทคโนโลยีเสียง คือ เสียงประกอบ เสียงเพลง และเสียงจากรายการวิทยุ กับเทคโนโลยีภาพวีดีโอ ซึ่งรายการวิทยุและภาพวีดีโอบนอินเทอร์เน็ตนั้นสามารถรับฟังรับชมได้ทั้งแบบ Live และ On demand โดยอาศัยเทคโนโลยี Streaming ทำให้ผู้ใช้งานมีความสะดวกในการใช้งานยิ่งขึ้น

การใช้เทคโนโลยีสื่อสารสองทางบนเว็บไซต์คือจุดเด่นอีกประการหนึ่งของสื่ออินเทอร์เน็ตที่สามารถทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารได้อย่างรวดเร็ว โดยทั่วไปการจะเป็นสื่อสารด้วยการส่งข้อความ สอบถามปัญหา แสดงความคิดเห็นผ่านทางเว็บไซต์ หรือ อีเมล นอกจากนี้เทคโนโลยีการสื่อสารสองทางยังสร้างกิจกรรมการสื่อสารลักษณะใหม่ๆ ระหว่างผู้จัดรายการกับผู้ฟังรายการให้เกิดขึ้นบนเว็บไซต์ด้วย ได้แก่ การเล่นเกมส์ การร่วมกิจกรรมสถานี สำรวจความคิดเห็น ขอเพลง และ คุยสนทนาสด อันถือเป็นรูปแบบการสื่อสารซึ่งให้ประโยชน์ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร

ในกระบวนการผลิตวิทยุบนอินเทอร์เน็ตปัจจุบันผู้ผลิตวิทยุบนอินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่เป็นผู้ผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงเป็นหลัก จึงไม่มีการผลิตรายการขึ้นใหม่ แต่จะต้องดูแลปรับปรุงเนื้อหา อัปเดตรายการบนเว็บไซต์ และดูแลระบบออกอากาศ โดยมีเจ้าหน้าที่ขององค์กร หรือ บริษัทผู้ให้บริการทางอินเทอร์เน็ตดูแลควบคุมการระบบการออกอากาศ สำหรับกระบวนการผลิตวิทยุเฉพาะบนอินเทอร์เน็ตนั้นมีลักษณะเช่นเดียวกับกระบวนการผลิตวิทยุกระจายเสียง โดยมี การวางแผนรายการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายของสถานี ทั้งด้านเนื้อหา รายการ เวลาของรายการ ระบบออกอากาศ รวมทั้งจัดตั้งฝ่ายรับผิดชอบการผลิตรายการและงานด้านต่างๆ ของสถานี สำหรับวิทยุบนอินเทอร์เน็ตแบบผสมนั้น การผลิตรายการวิทยุเฉพาะบน

อินเทอร์เน็ตจะใช้บุคลากรร่วมกันกับฝ่ายผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง โดยวางแนวทางของรายการที่นำเสนอให้สอดคล้องกับนโยบายองค์กรและกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายเช่นกัน

ในกระบวนการผลิตรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตแต่ละประเภทจะประกอบไปด้วยงานด้านต่างๆสรุปได้ดังตารางนี้

สถานีและรายการวิทยุกระจายเสียงบนอินเทอร์เน็ต	สถานีวิทยุเฉพาะบนอินเทอร์เน็ต	วิทยุบนอินเทอร์เน็ตแบบผสม
<ul style="list-style-type: none"> - การจัดระบบออกอากาศทางอินเทอร์เน็ต - การผลิตเนื้อหาเว็บไซต์ - การตรวจสอบคุณภาพและสำรวจความคิดเห็นของผู้รับฟัง - การประชาสัมพันธ์เว็บไซต์ 	<ul style="list-style-type: none"> - การวางแผนรายการและจัดระบบออกอากาศทางอินเทอร์เน็ต - การผลิตเนื้อหาเว็บไซต์ - การผลิตรายการวิทยุเฉพาะบนอินเทอร์เน็ต - การตรวจสอบคุณภาพและสำรวจความคิดเห็นของผู้รับฟัง - การประชาสัมพันธ์เว็บไซต์ 	<ul style="list-style-type: none"> - การวางแผนรายการและจัดระบบออกอากาศทางอินเทอร์เน็ต - การผลิตเนื้อหาเว็บไซต์ - การผลิตรายการวิทยุเฉพาะบนอินเทอร์เน็ต - การตรวจสอบคุณภาพและสำรวจความคิดเห็นของผู้รับฟัง - ประชาสัมพันธ์เว็บไซต์

ตารางที่ 5 แสดงงานด้านต่างๆในกระบวนการผลิตวิทยุบนอินเทอร์เน็ตแต่ละประเภท

สำหรับกระบวนการออกอากาศวิทยุบนอินเทอร์เน็ตจะมีลักษณะแตกต่างจากการออกอากาศวิทยุกระจายเสียง โดยปกติวิทยุกระจายเสียงจะใช้คลื่นวิทยุในการกระจายสัญญาณซึ่งแต่ละสถานีจะมีคลื่นความถี่ที่กำหนดในการออกอากาศเพื่อไม่ให้สัญญาณรบกวนกัน ใช้เครื่องส่งวิทยุและสายอากาศในการแพร่กระจายสัญญาณแบบอนาล็อกด้วยความถี่วิทยุ เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่กระจายเสียง ในกรณีพื้นที่ห่างไกลก็ต้องมีสถานีทวนสัญญาณ (Repeater) แต่สำหรับการออกอากาศวิทยุบนอินเทอร์เน็ตนั้นจะต้องเชื่อมต่อสัญญาณวิทยุหรือสัญญาณเสียงจากรายการวิทยุเข้ากับระบบคอมพิวเตอร์เพื่อออกอากาศสัญญาณระบบดิจิทัล สัญญาณดังกล่าวจะถูกกระจายไปยังเครือข่ายในลักษณะใยแมงมุมและกระจายไปทั่วโลกโดยอาศัยเทคโนโลยีเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ลักษณะของกระบวนการทำงานของวิทยุอินเทอร์เน็ตขึ้นอยู่กับวิธีการถ่ายทอดรายการบนเว็บไซต์ของแต่ละองค์กร จากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันเว็บไซต์วิทยุบนอินเทอร์เน็ตทั้ง 4 ประเภทถ่ายทอดรายการทั้งในลักษณะ Live และ On demand สิ่งที่แตกต่างกันคือ บางเว็บไซต์อาจจะนำเสนอรายการทั้งสองลักษณะ หรือบางเว็บไซต์อาจจะนำเสนอรายการลักษณะใดลักษณะหนึ่ง รายการแบบ Live มีทั้งการออกอากาศสดเฉพาะสถานีใดสถานีหนึ่งกับการออกอากาศสดพร้อมๆกันหลายสถานี สำหรับรายการแบบ On demand มีทั้งการบันทึกจากรายการที่ออกอากาศสดทางวิทยุกระจายเสียง และการบันทึกรายการที่จัดเฉพาะออกอากาศบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งในกระบวนการทำงานของวิทยุบนอินเทอร์เน็ตจะสรุปได้ 3 รูปแบบ คือ

1. การทำงานของการถ่ายทอดสัญญาณสด (Live) แบบสถานีเดียวหรือหลายสถานี
2. การทำงานของการบันทึกข้อมูลสัญญาณเสียง (On demand หรือ Archive)
3. กระบวนการทำงานของการถ่ายทอดสัญญาณสด และการบันทึกข้อมูลสัญญาณ

โดยสามารถสรุปลักษณะกระบวนการทำงานวิทยุบนอินเทอร์เน็ตแต่ละประเภทในปัจจุบัน ได้ดังตารางต่อไปนี้

ประเภทเว็บไซต์วิทยุบนอินเทอร์เน็ต	กระบวนการทำงาน		
	ถ่ายทอดสัญญาณสด (Live) สถานีเดียวหรือหลายสถานี	การบันทึกข้อมูลสัญญาณเสียง (On demand หรือ Archive)	การถ่ายทอดสัญญาณสดและการบันทึกข้อมูลสัญญาณ
สถานีวิทยุกระจายเสียงบนอินเทอร์เน็ต	✓		✓
รายการวิทยุกระจายเสียงอินเทอร์เน็ต		✓	✓
สถานีวิทยุเฉพาะบนอินเทอร์เน็ต			✓
วิทยุบนอินเทอร์เน็ตแบบผสม		✓	✓

ตารางที่ 6 แสดงลักษณะกระบวนการทำงานของวิทยุบนอินเทอร์เน็ตแต่ละประเภท

ด้านงบประมาณการผลิตวิทยุบนอินเทอร์เน็ตพบว่า ปัจจุบันยังไม่มีการได้มีนโยบายหลักเพื่อแสวงหารายได้จากวิทยุบนอินเทอร์เน็ต รายได้จากการโฆษณาบนอินเทอร์เน็ตเป็นเพียงรายได้เสริมให้แก่บางองค์กรเท่านั้น งบประมาณเริ่มต้นในการผลิตวิทยุบนอินเทอร์เน็ตแบ่งเป็น 3 ส่วนหลัก คือ 1. Peopleware บุคลากรที่เกี่ยวกับการจัดทำรายการ และบุคลากรที่เกี่ยวกับการติดตั้งเครื่องและดูแลระบบเครือข่าย 2. Hardware และ Software เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และโปรแกรมต่างๆ 3. Hosting หรือ Co-Location ศูนย์บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยงบประมาณในการผลิตแต่ละส่วนนี้เพิ่มขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ด้าน คือ ด้านผู้ผลิตเนื้อหา และ ด้านเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและลักษณะการดำเนินการภายในแต่ละองค์กร ตลอดจนกระบวนการออกอากาศและเทคโนโลยีที่แต่ละองค์กรเลือกใช้สำหรับพัฒนาการนำเสนอรายการผ่านเว็บไซต์

สรุปบทบาทและแนวโน้มในอนาคตของรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตไทย

จากการสัมภาษณ์องค์กรผู้ผลิตสรุปได้ว่า การนำเสนอรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตให้ประโยชน์ในหลายแง่มุมแต่ขณะเดียวกันก็ยังคงมีข้อจำกัดด้านต่างๆด้วยซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

ประโยชน์ในแง่ของผู้ผลิต คือ สามารถเป็นช่องทางเพื่อประชาสัมพันธ์ตัวสถานีและรายการ สามารถนำเสนอเนื้อหาที่มีมิติเดียว เป็นเวทีที่ฝึกฝนประสบการณ์และพัฒนาบุคลากรด้านสื่อสาร และเสริมช่องทางทางการตลาด

ประโยชน์ในแง่ของผู้ฟัง คือ ผู้ฟังมีความสะดวกในการทำกิจกรรมอื่นๆขณะรับฟัง และสามารถเลือกฟังรายการได้โดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่

ประโยชน์ในแง่ของการสื่อสาร คือ ความสามารถในการ Interactive ของสื่ออินเทอร์เน็ตระหว่างผู้ฟังกับผู้ผลิต หรือระหว่างผู้ฟังด้วยกันเอง

ด้านปัญหาและข้อจำกัดของการนำเสนอรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตพบว่า ประการแรก คือ ปัญหาด้านเทคโนโลยีและสาธารณูปโภค ได้แก่ ข้อจำกัดด้านการเข้าถึงข้อมูลของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ข้อจำกัดด้านความเร็วอินเทอร์เน็ต ระบบสาธารณูปโภคภายในประเทศที่ยังไม่สามารถรองรับเทคโนโลยีใหม่ๆได้ ยังเป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตที่จะ

ให้มีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้นทั้งด้านการนำเสนอรายการและการรับฟัง เช่น ข้อจำกัดในเวลาของการนำเสนอรายการ หรือ คุณภาพเสียงในการรับฟังไม่ดี เสียงกระตุกไม่ต่อเนื่อง ซึ่งจากการความคิดเห็นที่ผู้ฟังส่งผ่านเข้ามาทางเว็บไซต์พบว่า ผู้ฟังยังคงมีปัญหาในเรื่องการรับฟังไม่ได้ หรือ คุณภาพเสียงขาดหายมากที่สุด

ประการที่สอง ปัญหาด้านบุคลากร กล่าวคือ บุคลากรที่มีอยู่ในองค์กรยังไม่มีความรู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ในกรณีสถานีวิทยุซึ่งผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงอยู่แล้ว บุคลากรยังมีข้อจำกัดเรื่องเวลาทำงาน เนื่องจากต้องดูแลรับผิดชอบการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงด้วย ทำให้เป็นอุปสรรคในการพัฒนาการนำเสนอรายการได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือในกรณีผู้ผลิตรายการวิทยุเฉพาะบนอินเทอร์เน็ต เช่น มหาวิทยาลัยต่างๆ เนื่องจากใช้นักศึกษาอาสาสมัครผลิตรายการซึ่งมีภาระหน้าที่หลักในการศึกษา ทำให้ประสบปัญหาทั้งด้านคุณภาพรายการ ความสม่ำเสมอของผู้จัดรายการ และความต่อเนื่องของการจัดผังรายการ

ประการสุดท้ายคือ ปัญหาด้านงบประมาณ สถานีวิทยุของรัฐ มหาวิทยาลัย บริษัทและองค์กรอิสระยังคงประสบปัญหาเรื่องเงินทุนและผู้สนับสนุนวิทยุบนอินเทอร์เน็ต ในขณะนี้ยังไม่มีเว็บไซต์วิทยุอินเทอร์เน็ตประเภทใดที่สร้างรายได้หลักให้องค์กรประสบความสำเร็จทางธุรกิจ งบประมาณที่ใช้ในการผลิตรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตได้มาจากงานวิทยุกระจายเสียงหรือกิจกรรมอื่นๆขององค์กรเป็นหลัก หลายองค์กรที่ผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงเป็นธุรกิจยังคงขาดความมั่นใจในการลงทุนกับสื่อที่ยังไม่สามารถสร้างรายได้ให้กับตนได้ และยังไม่แน่ใจว่าผู้รับสารจะสามารถเข้าถึงสื่อชนิดนี้ได้ในปริมาณที่มากพอคุ้มค่ากับการลงทุนพัฒนาหรือไม่ จึงยังไม่มีการลงทุนตั้งงบประมาณเพื่อพัฒนาสื่อวิทยุอินเทอร์เน็ตนี้อย่างจริงจัง

สำหรับแนวโน้มการพัฒนาเว็บไซต์วิทยุบนอินเทอร์เน็ตสามารถสรุปได้ 2 แนวทาง คือ ด้านเนื้อหาเว็บไซต์ และ ด้านเทคโนโลยี ผู้ผลิตเว็บไซต์วิทยุบนอินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะเน้นการพัฒนาปรับปรุงข่าวสารข้อมูลบนเว็บไซต์ให้เคลื่อนไหวทันเหตุการณ์ พร้อมทั้งปรับปรุงเนื้อหาและคุณภาพรายการให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะผู้ผลิตรายการวิทยุเฉพาะบนอินเทอร์เน็ตมุ่งหวังจะให้รายการและผู้ดำเนินรายการวิทยุเฉพาะบนอินเทอร์เน็ตมีมาตรฐานมากขึ้นเทียบเท่ากับรายการวิทยุกระจายเสียง นอกจากนี้ผู้ผลิตเว็บไซต์สถานีและรายการวิทยุกระจายเสียงบนอินเทอร์เน็ตยังคงเล็งเห็นศักยภาพของสื่ออินเทอร์เน็ตที่สามารถช่วยเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารได้

ด้วยเทคโนโลยีทันสมัย จึงมีแนวคิดจะวางแผนพัฒนาการผลิตเนื้อหารายการวิทยุเฉพาะบน อินเทอร์เน็ตในอนาคตด้วยเช่นกัน

อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่ไม่หยุดนิ่งและมีพัฒนาการทางเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น องค์กรผู้ผลิตรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตจึงมีแนวโน้มที่จะนำเทคโนโลยีสื่ออินเทอร์เน็ตมาปรับใช้ ในการนำเสนอรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตให้มากขึ้นในลักษณะต่างๆ คือ ปรับปรุงการเชื่อมโยง ของเว็บไซต์ให้ง่ายต่อการสืบค้น นำเสนอรายการ Real Time และ On demand รวมทั้งสร้าง ลักษณะการสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์ให้มากขึ้น ตลอดจนเน้นนำเสนอรายการแบบใช้เทคโนโลยี Multimedia โดยเฉพาะเทคโนโลยีทางด้านภาพวิดีโอให้มากขึ้นด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

กระบวนการผลิตและการนำเสนอรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตไทย

ปัจจุบันผู้ผลิตเว็บไซต์วิทยุบนอินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่เป็นสื่อมวลชนวิทยุกระจายเสียงทั้ง องค์กรรัฐบาล มหาวิทยาลัย และเอกชน อีกส่วนหนึ่งเป็นองค์กรมหาวิทยาลัยที่ไม่มีสัมปทาน คลื่นวิทยุกระจายเสียง อย่างไรก็ตามองค์กรเหล่านี้มีวัตถุประสงค์หลักร่วมกันเพื่อใช้อินเทอร์เน็ต เป็นช่องทางในการเผยแพร่ข่าวสารและประชาสัมพันธ์องค์กร พร้อมทั้งนำเสนอรายการวิทยุด้วย โดยเล็งเห็นว่าอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่เข้าถึงกลุ่มคนทั่วโลกโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ อีกทั้งยังสามารถจำกัดงบประมาณในการลงทุนเบื้องต้นได้ภายใต้เงื่อนไขของนโยบายองค์กร และ เทคโนโลยีที่ใช้พัฒนาด้วย

พิจารณาตามแนวคิดเรื่องการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงแล้ว เมื่อเปรียบเทียบ กระบวนการผลิตรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตกับรายการวิทยุกระจายเสียงพบว่า ขั้นตอนหลักใน กระบวนการผลิตอาจแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอนเช่นเดียวกัน หากแต่รายละเอียดในแต่ละขั้นตอน แตกต่างกันดังแสดงได้ตามตารางนี้

ขั้นตอนการผลิต	วิทยุกระจายเสียง	วิทยุบนอินเทอร์เน็ต
1. ขั้นตอนเตรียมการก่อนผลิตรายการ	<ul style="list-style-type: none"> - การศึกษาข้อมูลพื้นฐานการวางแผนการผลิตรายการ - การเขียนบท - การจัดเตรียมวัสดุรายการ - การประสานงาน - การชักซ้อม 	<ul style="list-style-type: none"> - การศึกษาเทคโนโลยีการกระจายเสียงรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตและจัดระบบออกอากาศทางอินเทอร์เน็ต - การจัดเตรียมเนื้อหาข้อมูลข่าวสารนำเสนอบนเว็บไซต์ - การวางแผนผลิตรายการวิทยุเฉพาะบนอินเทอร์เน็ต การจัดเตรียมวัสดุรายการ การประสานงาน และการชักซ้อม
2. ขั้นตอนการผลิตรายการ	<ul style="list-style-type: none"> - การบันทึกเสียง การควบคุมเสียง การพูดหรือการแสดงในห้องบันทึกเสียง และการกำกับรายการ 	<ul style="list-style-type: none"> - การผลิตเนื้อหาเว็บไซต์ - การผลิตรายการวิทยุเฉพาะบนอินเทอร์เน็ต ประกอบด้วย การบันทึกเสียง การควบคุมเสียง การพูดหรือการแสดงในห้องบันทึกเสียง และการกำกับรายการ
3. ขั้นหลังผลิตรายการ	<ul style="list-style-type: none"> - การตรวจสอบคุณภาพของรายการหลังการผลิต 	<ul style="list-style-type: none"> - การตรวจสอบคุณภาพและสำรวจความคิดเห็นของผู้รับฟัง - ประชาสัมพันธ์เว็บไซต์

ตารางที่ 7 ตารางเปรียบเทียบขั้นตอนการผลิตวิทยุกระจายเสียงและวิทยุบนอินเทอร์เน็ต

ด้วยลักษณะธรรมชาติของสื่อวิทยุกระจายเสียงและสื่ออินเทอร์เน็ตที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงส่งผลให้รูปแบบการนำเสนอรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตแตกต่างกันด้วย ตามแนวคิดของ Hiltz สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่เกี่ยวข้องกับการนำคอมพิวเตอร์มาใช้เป็นช่องทางสื่อกลางเพื่อการสื่อสาร หรือ CMC การแสดงผลข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ผ่านหน้าจคอมพิวเตอร์ทำให้วิทยุบนอินเทอร์เน็ตสามารถนำเสนอเนื้อหาได้หลากหลายกว่าสื่อวิทยุ การนำเสนอเนื้อหาเว็บไซต์วิทยุบนอินเทอร์เน็ตทั้งในส่วนที่เป็นข้อมูลข่าวสารและส่วนรายการวิทยุจะสัมพันธ์กับนโยบายของแต่ละองค์กร โดยองค์กรจะใช้เทคนิควิธีนำเสนอที่มีผลต่อความสนใจของผู้ฟังและกระตุ้นให้ผู้ฟังเกิดการสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์อันถือเป็นคุณสมบัติเด่นของสื่ออินเทอร์เน็ต ได้แก่ เทคนิคในการนำเสนอด้วยเทคโนโลยีระบบหลายสื่อ และ เทคนิคด้านเทคโนโลยีสื่อสารสองทาง แต่ละองค์กรได้เน้นความสัมพันธ์ในการทำงานขององค์ประกอบเหล่านี้ พร้อมปรับปรุงเนื้อหาและ

ปรับเปลี่ยนรายการให้มีความทันสมัย ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความสะดวกรวดเร็วของผู้ใช้งานเป็นพื้นฐานด้วย เพื่อให้ข้อมูลและรายการวิทยุน่าสนใจ สามารถดึงดูดความสนใจให้ผู้ฟังเข้ามาชมเว็บไซต์และฟังรายการได้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

นอกจากนี้ในปัจจุบันวิทยุบนอินเทอร์เน็ตไทยยังเป็นปรากฏการณ์ตามแนวคิดเรื่องการสื่อสารผ่านตัวกลางคอมพิวเตอร์ของ Hiltz ใน 3 รูปแบบ คือ การใช้เพื่อการแทนที่ (Substitution) เช่น การสำรวจความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ หรือ การลงทะเบียนสมัครสมาชิก ซึ่งเป็นการใช้คอมพิวเตอร์แทนวิธีการสื่อสารที่เคยเป็นมา ลักษณะของการส่งข้อมูลผ่านแบบฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์แล้วส่งผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ไปยังจุดหมายแทนการกรอกแบบฟอร์มลงกระดาษ การใช้เพื่อการเสริม (Add-on) กล่าวคือ วิทยุบนอินเทอร์เน็ตสามารถให้ข่าวสารในลักษณะที่แตกต่างจากสื่อวิทยุกระจายเสียงโดยลบข้อจำกัดของสื่อวิทยุกระจายเสียงได้ เช่น การนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในรูปข้อความและรูปภาพ ตัวอักษรภาพ ภาพกราฟิกเคลื่อนไหว ภาพวิดีโอ หรือ การนำเสนอตารางการออกอากาศและรายการฟังก่อนหลัง เป็นต้น รวมทั้งการใช้เพื่อการแผ่ขยาย (Expansion) ในแง่เป็นรูปแบบการบริโภคสื่ออีกวิธีหนึ่งที่ทำให้ผู้ฟังสามารถรับฟังวิทยุได้บนอินเทอร์เน็ตได้อีกหนึ่งช่องทาง รวมทั้งสามารถส่งข้อความและขอเพลงผ่านเว็บไซต์ได้ นอกจากนี้การสื่อสารผ่านโทรศัพท์หรือส่งจดหมายทางไปรษณีย์เท่านั้น

บทบาทและแนวโน้มในอนาคตของรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตไทย

ตามแนวคิดของ Barbara K. Kaye และ Norman J. Medoff ได้ชี้ให้เห็นถึงข้อได้เปรียบของวิทยุบนอินเทอร์เน็ตด้านเวลา สถานที่ เทคนิคการนำเสนอ และความสะดวกของผู้ใช้งาน จากการศึกษาพบว่า ในทัศนะของผู้ผลิตแต่ละองค์กรนั้นต่างเห็นถึงศักยภาพของอินเทอร์เน็ตตรงตามแนวคิดดังกล่าว จึงเป็นเหตุผลให้หลายองค์กรในปัจจุบันเลือกใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางเผยแพร่รายการวิทยุ คุณสมบัติของสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุบนอินเทอร์เน็ตอภิปรายเปรียบเทียบได้ดังตารางต่อไปนี้

คุณสมบัติของสื่อ	สื่อวิทยุกระจายเสียง	สื่อวิทยุบนอินเทอร์เน็ต
ลักษณะสื่อ	สื่อมีขอบเขต นำเสนอได้เพียงเสียงอย่างเดียว	สื่อมีมิติมีเดีย นำเสนอเนื้อหาได้หลากหลายรูปแบบ
ลักษณะผู้ฟัง	ผู้ฟังไม่จำเป็นต้องมีการศึกษาหรืออ่านออกเขียนได้	ผู้ฟังต้องมีการศึกษา สามารถใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตได้
ราคาเครื่องรับฟัง	เครื่องรับวิทยุราคาถูก	เครื่องคอมพิวเตอร์ราคาสูงกว่าวิทยุ
ขอบเขตการรับฟัง	กว้างขวางแต่จำกัดอยู่ในเขตคลื่นความถี่กระจายเสียง	ไม่จำกัดขอบเขต กระจายไปทั่วทุกมุมโลกที่อินเทอร์เน็ตเข้าถึง
งบประมาณ	เสียค่าสัมปทานและค่าเวลาสถานีสูง	ไม่มีค่าสัมปทาน สามารถจำกัดงบประมาณได้ขึ้นอยู่กับนโยบายและเทคโนโลยีที่ใช้พัฒนา
ศักยภาพในการจัดเก็บข้อมูล	ไม่สามารถนำเสนอเนื้อหาได้ละเอียดมาก เนื่องจากเวลาในการนำเสนอรายการจำกัด ถ้าพลาดฟังรายการก็ไม่สามารถย้อนกลับมาฟังใหม่ได้	นำเสนอเนื้อหาได้มากและหลากหลายทั้งในรูปแบบข้อความ เสียง และภาพวิดีโอ
ระบบการโต้ตอบ (Interactivity)	ต่ำและล่าช้ามาก ต้องใช้ผ่านสื่ออื่นๆ เช่น การส่งจดหมายทางไปรษณีย์ โทรศัพท์ โทรสาร เป็นต้น	สูงและรวดเร็วฉับพลัน ได้ตอบโต้ทันทีผ่านทางหน้าจอคอมพิวเตอร์ เช่น การ สนทนาออนไลน์ การส่งอีเมล การขอเพลงผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

ตารางที่ 8 ตารางเปรียบเทียบคุณสมบัติสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุบนอินเทอร์เน็ต

บทบาทของสื่อวิทยุบนอินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กับทฤษฎีของ Rogers เรื่องแนวโน้มและบทบาทของสื่อที่เกี่ยวข้องกับ WWW ซึ่งอภิปรายได้ในแง่ Interactivity ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสามารถสร้างลักษณะปฏิสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นได้ในทันที ผู้ใช้งานสามารถสื่อสารโต้ตอบไปยังจุดหมายได้อย่างรวดเร็วฉับพลัน ในแง่ Individualization / Demassified ผู้ฟังวิทยุบนอินเทอร์เน็ตจะไม่ถูกจำกัดให้เป็นแค่ผู้รับสารที่เป็นมวลชนเท่านั้น บางเว็บไซต์จะจัดเก็บบันทึกรายการวิทยุแยกเป็นหัวข้อตามความสนใจของผู้ฟัง นอกจากนี้บางรายการยังเป็นรายการบันทึกย้อนหลังสำหรับผู้ฟังที่พลาดฟังรายการสด ฉะนั้นผู้ฟังรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตจะมีทางเลือกมากขึ้นในการรับข่าวสารข้อมูลและฟังรายการได้ตามเวลาและสถานที่ตามความต้องการ และในแง่ Asynchronize ตามแนวคิดของ Rogers กล่าวไว้ว่าอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่มีศักยภาพสูงในการเก็บจัดข้อมูลแบบแยกไว้เป็นส่วนๆได้ และยังมีคุณสมบัติในการรักษาข่าวสารข้อมูลไว้เผยแพร่ในรูปแบบอื่นๆที่ต่างกันด้วย นอกจากนี้ผู้ฟังรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตจะสามารถเลือก

รับฟังรายการย้อนหลังได้ตามวันเวลาแล้ว ผู้ฟังยังสามารถค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับรายการ ผู้จัดรายการ ตารางการออกอากาศ และข้อมูลอื่นๆ ได้ทั้งในรูปแบบข้อความ ภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว ไฟล์เสียง และภาพวิดีโอด้วย

ปัจจุบันในประเทศไทยจำนวนผู้ฟังวิทยุบนอินเทอร์เน็ตยังมีจำนวนไม่มากเมื่อเทียบกับจำนวนผู้ฟังวิทยุกระจายเสียง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัญหาทางระบบสาธารณูปโภคและเทคโนโลยีส่วนหนึ่ง นอกจากนี้คอมพิวเตอร์เป็นเทคโนโลยีที่ผู้ใช้งานจำเป็นต้องมีความรู้ จึงอาจทำให้ผู้ฟังส่วนใหญ่ยังสะดวกกับฟังสื่อทางวิทยุกระจายเสียงมากกว่า การรับฟังวิทยุบนอินเทอร์เน็ตจะเป็นประโยชน์มากสำหรับผู้ฟังที่นอกเขตพื้นที่กระจายเสียงหรือผู้ฟังที่อยู่ในเขตต่างประเทศ ซึ่งเห็นได้จากผลตอบรับของผู้ฟังที่ส่งผ่านมายังเว็บไซต์วิทยุบนอินเทอร์เน็ตต่างๆ นอกจากนี้จากการสำรวจสถิติการเข้าชมเว็บไซต์ที่ศึกษาพบว่า จำนวนผู้ฟังรายการวิทยุเฉพาะบนอินเทอร์เน็ตยังมีจำนวนน้อยกว่าจำนวนผู้ฟังรายการวิทยุกระจายเสียงบนอินเทอร์เน็ตอีกด้วย แสดงให้เห็นว่า ปัจจุบันเว็บไซต์สถานีและรายการวิทยุกระจายเสียงบนอินเทอร์เน็ตแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับของผู้ฟังมากกว่าเว็บไซต์วิทยุเฉพาะบนอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อดั้งเดิม รายการวิทยุกระจายเสียงเป็นที่ยอมรับของผู้ฟังมากกว่าส่งผลให้การประชาสัมพันธ์เว็บไซต์สามารถเข้าถึงผู้ฟังได้ดีกว่าเว็บไซต์วิทยุเฉพาะบนอินเทอร์เน็ตซึ่งยังคงถือเป็นช่องทางใหม่สำหรับผู้ฟัง

ความไม่แน่นอนเกี่ยวกับประสิทธิภาพในเชิงธุรกิจของสื่ออินเทอร์เน็ตส่งผลให้ยังไม่มีองค์กรใดพัฒนาลงทุนกับการนำเสนอรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตเพื่อผลประโยชน์ทางกำไรอย่างจริงจังในขณะนี้ อย่างไรก็ตามมุมมองของผู้ผลิตเว็บไซต์วิทยุบนอินเทอร์เน็ตทุกประเภทก็ยังคงมีแนวคิดที่จะพัฒนาการนำเสนอรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตให้ดียิ่งขึ้นต่อไปในอนาคตทั้งด้านเนื้อหาเว็บไซต์และด้านเทคโนโลยี รายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตจึงมีแนวโน้มที่จะพัฒนาหลากหลายรูปแบบ ทันสมัยด้วยเทคโนโลยีมากขึ้น ทั้งยังมีความเป็นไปได้ที่จะเป็นเชิงธุรกิจมากขึ้นในอนาคต อนึ่งยังต้องคำนึงถึงปัจจัยที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาสื่อวิทยุบนอินเทอร์เน็ต ดังนี้

1. ปัจจัยทางการเมือง ได้แก่ เรื่องกฎหมายมาตรา 40 การจัดสรรคลื่นความถี่ ซึ่งยังคงเป็นข้อถกเถียงกันอยู่ในปัจจุบัน ผู้ผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงยังคงไม่มั่นใจในสถานะภาพของตัวเองว่าหากมาตรา 40 จะมีผลบังคับใช้ สถานีหรือรายการของตัวเองจะได้รับการจัดสรรคลื่นหรือมีเนื้อที่ในการผลิตรายการวิทยุหรือไม่อย่างไร ซึ่งถ้าหากไม่มีคลื่นวิทยุกระจายเสียงแล้ว

อินเทอร์เน็ตก็อาจจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ใช้เป็นช่องทางนำเสนอรายการ และเมื่อถึงเวลานั้น แนวโน้มที่ผู้ผลิตจะลงทุนพัฒนารายการวิทยุรูปแบบใหม่ๆที่มีความผสมผสานของเทคโนโลยี มีลติมีเดียอย่างจริงจังก็มีโอกาสเป็นไปได้มากขึ้น

2. ปัจจัยทางธุรกิจและการตลาด มีตัวแปรสำคัญคือ บริษัทโฆษณา (Advertising Agency) ต้องยอมรับว่าอินเทอร์เน็ตเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะนำเสนอรายการวิทยุ และพร้อมที่จะลงทุนซื้อสื่อเพื่อโฆษณา แต่ทั้งนี้ก็ต้องขึ้นอยู่กับความนิยมของตลาดหรือผู้บริโภคเช่นกัน เพราะถ้าหากผู้บริโภคหันมาสนใจใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในการรับฟังวิทยุมากขึ้น แนวโน้มการลงทุนการแข่งขันผลิตรายการ และรายได้ก็จะเกิดขึ้น

3. ปัจจัยทางเทคโนโลยี การพัฒนาทางเทคโนโลยีและระบบสื่อสารและสาธารณูปโภคของไทย ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญต่อทิศทางการพัฒนาของสื่อชนิดนี้ เพราะถ้าหากพื้นฐานสาธารณูปโภคของไทยยังไม่สามารถพัฒนาให้รองรับกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ตได้ การเติบโตในอนาคตของสื่อวิทยุบนอินเทอร์เน็ตคงมีความเป็นไปได้น้อยลง

ข้อจำกัดในการวิจัย

ข้อจำกัดประการแรก คือ การเข้าถึงแหล่งข้อมูลในการวิจัย เนื่องจากการศึกษาเลือกศึกษาเฉพาะเว็บไซต์ที่สืบค้นได้จาก 3 เว็บไซต์เท่านั้น ได้แก่ www.pantip.com, www.sanook.com และ www.google.com หมายถึงว่าอาจยังมีเว็บไซต์วิทยุบนอินเทอร์เน็ตอื่นๆในประเทศไทย นอกเหนือจากความครอบคลุมของ 3 เว็บไซต์ที่ไม่ได้ทำการศึกษา อนึ่งบางเว็บไซต์ที่สืบค้นได้นั้นก็ไม่อาจได้ข้อมูลเพื่อนำมาวิจัยได้ เนื่องจากบางเว็บไซต์ได้ยกเลิกการนำเสนอรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตแล้ว หรือบางองค์กรผู้ผลิตไม่สามารถให้ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ได้ ฉะนั้นจึงทำให้อาจได้ข้อมูลไม่ครบถ้วนจากทุกเว็บไซต์ที่มีอยู่ในประเทศไทย อย่างไรก็ตามเนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จึงถือเป็นการแสดงถึงสภาพการณ์โดยรวมตามจริงในปัจจุบันของการนำเสนอรายการวิทยุบนอินเทอร์เน็ตในระดับหนึ่ง

ข้อจำกัดที่ปรากฏชัดเจนอีกประการหนึ่ง คือ ข้อจำกัดเรื่องเวลาที่ศึกษา เนื่องจาก การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาสื่อวิทยุบนอินเทอร์เน็ต ธรรมชาติของสื่ออินเทอร์เน็ตคือ ลักษณะของการไม่หยุดนิ่งกับที่และเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็ว ผลของการศึกษาจะสามารถอธิบาย ได้เฉพาะสภาพการณ์ในช่วงเวลานั้น

ประการหนึ่งสุดท้าย คือ การศึกษาระบบการผลิตรายการวิทยุ นั้น ความต้องการของ ผู้บริโภคหรือผู้ฟังถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญมีผลต่อการวางแผนการผลิตรายการวิทยุ แต่ เนื่องจากข้อจำกัดทางเวลาจึงไม่สามารถเจาะลึกถึงกลุ่มผู้รับสารวิทยุบนอินเทอร์เน็ตได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในอนาคตสำหรับผู้สนใจศึกษาสื่อวิทยุบนอินเทอร์เน็ต ควรจะศึกษาในแนวทางต่อไปนี้

1. ศึกษาพัฒนาการที่ต่อเนื่องสอดคล้องกับเทคโนโลยีที่พัฒนาก้าวหน้าในอนาคต
2. ศึกษาในมุมมองของผู้รับสารเกี่ยวกับการเข้าถึงสื่อวิทยุบนอินเทอร์เน็ต
3. ศึกษาเปรียบเทียบการผสมผสานระหว่างสื่อดั้งเดิมกับสื่ออินเทอร์เน็ตประเภทต่างๆ

เช่น ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสื่อวิทยุบนอินเทอร์เน็ตและสื่อโทรทัศน์บนอินเทอร์เน็ต โดยเน้น ศึกษาเปรียบเทียบประเด็นใดประเด็นหนึ่ง

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย